

BILTEN

TEME

Socijalno-ekonomski
razvoj BiH

Ekonomске анализе и
пројекције

SADRŽAJ

Ekonomski
trendovi 2

Perspektive
2011. - 2014. 3

Nalazi analiza
razvoja BiH 4

Analiza
socijalnog
razvoja 6

Radionice 7

Razvoj DEP-a 8

Makroekonomske analize

Procjene zasnovane na analizama ekonomskih kretanja u BiH, kao i regionalnih i evropskih tokova koja utiču na bh. ekonomiju, iznesene u dokumentu *Perspektive za 2011. – 2014.* ukazuju da bh. ekonomija bilježi blagi ekonomski rast tokom 2011. godine, 2012. donijet će oporavak ekonomije uz stagnaciju u rastu, dok se

tokom 2013. i 2014. očekuje realan ekonomski rast. Tim Direkcije koji se bavi makroekonomskim analizama koordinira izradu Ekonomskog i fiskalnog programa za Bosnu i Hercegovinu za period 2012. – 2014. godine, obzirom da je Vijeće ministara BiH donijelo zaključak o imenovanju Direkcije za ekonomsko planiranje BiH

za koordinatora procesa pripreme ovog Ekonomsko-fiskalnog programa. Ovaj rad zahtijeva kontakt sa različitim institucijama i naš tim je sačinio Plan aktivnosti za izradu programa. Sektor za makroekonomske analize također je proizveo pregled i Ekonomskih trendova za period januar – septembar 2011., čiji prikaz donosimo u ovom izdanju.

Izvještavanje o razvoju BiH

Tim Direkcije za ekonomsko planiranje prvi put sprovodi proces izrade Izvještaja o razvoju BiH, što podrazumijeva i koordinaciju potrebnih aktivnosti na državnom nivou i na nivou entiteta/BD, a zatim i kantona. Uspostavili smo saradnju sa ministarstvima Vijeća ministara i državnim institucijama, koji su nam dostavili podatke o realizaciji projekata koji

doprinosu sprovođenju ciljeva Strategije razvoja BiH i Strategije socijalnog uključivanja BiH. Uz analizu indikatora koji se vezuju za razvoj strateških ciljeva, ovi podaci predstavljat će osnovu za procjenu ekonomskog i socijalnog napretka zemlje tokom jedne godine. Nacrt teksta Izvještaja za 2010., na nivou države, predstavili smo i usaglasili sa predstavnicima

Vijeća ministara i državnih agencija, a proces se nastavlja na nivou entiteta/BD. Izvještaj o razvoju zemlje daje pregled napretka po ključnim strateškim ciljevima koji su tokom izrade strategija prepoznati kao najznačajniji pravci ulaganja potrebni za viši nivo razvoja, uzimajući u obzir i obaveze koje proističu iz mape puta za pristup EU, te daje preporuke za moguće intervencije vlada.

Ekonomski trendovi

januar – septembar 2011.

**Sektor za
ekonomska
istraživanja**

Prvo tromjesečje 2011. je prvi put nakon recesije donijelo vidljive naznake mogućeg ekonomskog oporavka u BiH, međutim, nada o oporavku osujećena je u trećem kvartalu godine. Mnogi ekonomski indikatori koji su zabilježili napredak u prvom tromjesečju počeli su slabiti već u nastavku prvog polugodišta 2011. godine, što je nastavljeno te intenzivirano u trećem kvartalu, kada su se mnogi od indikatora približili, a neki i vratili na nivo iz 2010. u kojoj je zabilježen skroman ekonomski rast od 0,7 %.

Osnovni uzrok usporavanja u BiH, u drugom i trećem tromjesečju 2011. godine, bilo je slabljenje ekonomskog rasta u EU i zemljama iz neposrednog okruženja. Ove zemlje su važni trgovinski partneri BiH, predstavljaju važan izvor kapitalnih i drugih novčanih priliva iz inostranstva kojima se finansiraju privatna potrošnja i investicije u BiH. S tim u vezi, slabljenje rasta proizvodnje, praćeno rastom nezaposlenosti u užem i širem bh. okruženju, neminovno dovodi do slabljenja rasta bh. izvozne tražnje, te otežanog finansiranja privatne potrošnje i investicija usljed sve slabijeg rasta inostranog priliva novca.

Dostupni indikatori ukazuju da je devetomjesečni rast bh. domaće tražnje, iako skroman, uprkos usporavanjima u drugom i trećem kvartalu, bio veći u odnosu na 2010. Privatna potrošnja i investicije ovdje su odigrali glavnu ulogu, na šta ukazuje devetomjesečno intenziviranje uvoza potrošačkih (rast 9,6 %) i kapitalnih dobara (rast 14,6 %), blago intenziviranje prometa u maloprodaji, te porast vrijednosti građevinskih radova od 4,4 % nakon prošlogodišnjeg dvocifrenog pada. Obzirom

na ograničen rast prihoda i rast inflacije, realan doprinos javnog sektora rastu domaće tražnje bio je znatno skromniji. Ipak, nakon prilično pozitivnog prvog tromjesečja, dešavanja u okruženju znatno su usporila rast domaće tražnje tokom posljednjih šest mjeseci 2011. godine.

Nakon stagnacije u prethodnoj godini, bankarski sektor bilježi devetomjesečni rast stanja kredita (7,3 % g/g) u 2011. Novčane pošiljke građanima iz inostranstva u prvom tromjesečju zabilježile su rast (7,2 %), koji je zaustavljen već u narednom tromjesečju (rast od svega 0,4 %). U prvom tromjesečju je za dvije trećine oboren prošlogodišnji pad kompenzacija građana zarađenih u inostranstvu od 18,3 %, nakon čega je uslijedilo ponovno blago pogoršanje. Nakon ohrabrujućeg priliva od 148 miliona KM u prvom tromjesečju, direktna strana ulaganja su već u drugom tromjesečju zaustavljena uz ostvarenje priliva od svega 43,7 miliona KM. Pored vanjskih faktora, smanjenje kreditnog rejtinga zemlje u maju pogoršalo je ionako tešku situaciju.

Sve slabiji rast izvozne tražnje u drugom i trećem kvartalu ugrozio je zaradu bh. izvoznika, iz koje se finansira najveći dio privatnih investicija, te doveo do blagog pada broja zaposlenih u istom periodu. Pad zaposlenosti, zajedno sa relativno povišenom inflacijom od 3,7 % u 2011., bio je glavni uzrok intenziviranja devetomjesečnog realnog pada kompenzacija zaposlenih u BiH (u odnosu na 2010.), koji čine najveću komponentu raspoloživog dohotka domaćinstava. Sve ovo praćeno je nastavkom realne stagnacije isplaćenih penzija, te

zaustavljanjem prošlogodišnjeg realnog pada stanja nestambenih kredita stanovništva.

Jačanjem rasta domaće tražnje u odnosu na prethodnu godinu osnažen je rast bh. uvoza u 2011., što je u kombinaciji sa znatno oslabljenim rastom izvoza rezultiralo devetomjesečnim povećanjem vrijednosti vanjsktrgovinskog deficita roba od 12,2 % (g/g). Tako je, nakon pada deficita u protekle dvije godine, doprinos vanjskog sektora u ukupnom bh. ekonomskom rastu ponovo postao negativan. Treba istaći da su se stope rasta obima vanjske trgovine i rasta robnog deficita počele smanjivati nakon prilično dobrog prvog tromjesečja. Rast obima trgovine u periodu od aprila do septembra skoro je prepolovljen u odnosu na prvi kvartal, dok je povećanje robnog deficita u trećem tromjesečju iznosilo svega 6,9 % (g/g). Slabljenjem izvozne tražnje, rast vrijednosti robnog izvoza prepolovljen je već u drugom kvartalu, u odnosu na prvi, što je dodatno pogoršano u trećem tromjesečju, te je devetomjesečni rast robnog izvoza (18 % g/g) bio deset procentnih poena ispod ukupnog rasta u 2010. godini. Slično izvozu, rast vrijednosti uvoza roba također je naglo oboren u drugom i trećem kvartalu 2011. godine nakon visoke stope od 23 % (g/g) u prvom tromjesečju. Rast uvoza u trećem tromjesečju (10,2 % g/g) pao je na nivo prosjeka iz 2010., mada je za razliku od izvoza devetomjesečni rast (15,2 % g/g) još uvijek bio upola veći u odnosu na 2010. Iako je rast izvoza bio daleko više pogođen od uvoza, rast robnog deficita ipak je oboren u posljednja dva tromjesečja, obzirom na približno duplo veću osnovicu uvoza u odnosu na izvoz.

“Osnovni uzrok usporavanja BiH je bilo slabljenje rasta EU i zemalja u okruženju”

Perspektive 2011. – 2014.

Očekivani bh. ekonomski rast tokom 2011. iznosi 2,41 %, a uprkos pretpostavljenoj stagnaciji ekonomije EU u 2012. godini, projicira se kako bi rast bh. ekonomije u ovoj godini trebao biti nešto niži od 2,09 %. Pretpostavlja se nastavak jačanja EU ekonomije tokom 2013. i 2014. godine, tako da se u tom periodu očekuje dalji realan bh. ekonomski rast od 4 % i 4,76 % respektivno.

Stopa rasta industrijske proizvodnje tokom 2011. mogla bi iznositi oko 5 % u odnosu na prethodnu godinu, a projekcija DEP-a za njen rast u 2012. godini je revidirana sa 7 % na 3,5 %. Snažniji oporavak većine industrija u EU očekuje se tokom 2013. godine, što će uticati na oporavak industrijske proizvodnje u BiH, sa procjenom godišnjeg rasta od oko 7 % u odnosu na 2012. godinu.

Broj zaposlenih u prvih devet mjeseci 2011. iznosi 694,5 hiljada lica, i manji je u odnosu na isti period u 2010. godini, dok je prosječna neto plata viša u odnosu na isti period prethodne godine. Broj zaposlenih u 2012. mogao bi stagnirati na nivou iz 2011. godine, dok se oporavak tržišta rada u BiH očekuje u 2013., odnosno 2014. godini. Nominalne neto plate mogle bi biti uvećane do 2,9 % g/g u 2012., te 3,1 % u 2013. i 3,7 % u 2014. godini.

Snažan rast cijena tokom 2011. uzrokuje očekivanu inflaciju u BiH od 3,7 do 4 % g/g u ovoj godini. Rast cijena

bi u 2012. trebao biti sporiji u odnosu na 2011. godinu, dok je pretpostavljena inflacija u ovom periodu 1,9 % g/g. Kretanje cijena za 2013. i 2014. godinu zasnovano je na pretpostavkama o stabilnim cijenama eksternih faktora, očekujući da svjetske cijene nafte u 2013. budu manje za 0,3 % g/g, a cijene hrane za 0,4 % g/g, pretpostavlja se umjerena inflacija u BiH.

Ukupni finansijski rezultat bankarskog bh. sustava za devet mjeseci 2011. godine iznosi 82,4 miliona KM. U 2012. godini se očekuje nastavak usporenog rasta vanjskotrgovinske razmjene, investicija i krajnje potrošnje, koji će rezultirati realnim rastom BDP-a od 2,09 %, dok su procijenjene stope rasta kredita između 10 % i 12 % g/g, a depozita do 8 %.

U 2013. i 2014. se pretpostavlja nešto brži rast BDP-a u odnosu na 2012. godinu, kreditna aktivnost banaka trebala bi se pojačati, te su očekivane stope rasta kredita od oko 15 % g/g. Do kraja 2011. godine očekuje se naplata indirektnih poreza od oko 5 miliona KM, što je za oko 4 % više od prethodne godine. Nastavak trenda rasta prihoda od indirektnih poreza se procjenjuje za 2012. od 4,3 %, 2013. od 5,3 % i 2014. godinu od 6,1 %. Priliv od tekućih transfera u 2011. mogao bi biti uvećan za 3 % u odnosu na 2010., a procjenjuje se da će u periodu od 2012. do 2014. godine dalje rasti prosječno od 6 do 8 %.

Niski prilivi i negativna stopa rasta tokom 2010., uz predviđeno smanjenje od 5 % tokom 2011. u odnosu na prethodnu godinu, uticat će da devizne rezerve i 2012. godine bilježe smanjenje od 3 % u odnosu na prethodnu godinu, s istim trendom tokom 2013., dok se u 2014. godini očekuje njihov rast od 6 %.

Tokom 2013. i 2014. godine bi se trebao desiti oporavak bh. monetarnog sektora sa stopom rasta u intervalu od 9 do 14 % g/g. DEP procjenjuje rast deficita tekućeg računa na 8,4 % BDP-a u 2011., ovaj deficit će kao učešće u BDP-u sa negativnih 9,6 % u 2012., porasti na 10 % u 2013. i 2014. godini. Do kraja 2011. će novčana masa bilježiti pozitivnu stopu rasta od 6 % g/g, u 2012. se očekuje njen dalji rast od 8 % g/g, koji će biti nastavljen tokom 2013. i 2014. godine.

Očekivana ulaganja u 2012. su od 500 do 750 miliona KM, a u 2013. godini od 650 do 900 miliona KM. Do stabilizacije bh. ekonomije doći će u 2011. godini, uz pretpostavljeni nominalni rast izvoza roba i usluga od 13,6 %, dok će uvoz istih porasti za 15,1 %.

U 2012. godini doći će do potpunog oporavka bh. ekonomije, izvoz roba i usluga će rasti po stopi od 14,4 %, dok će uvoz roba i usluga rasti po nešto nižoj stopi od 11,9 %, što će doprinijeti smanjenju trgovinskog deficita. Procjena DEP-a je da će 2013. biti godina smirivanja bh. ekonomije.

“U 2012. se očekuje blagi ekonomski rast, a dalje jačanje ekonomije EU tokom 2012. - 2013. bi trebalo uticati na dalji bh. ekonomski rast”

Nalazi analiza razvoja do 2010.

Tim Direkcije koordinira proces izvještavanja o razvoju čiji nalazi ukazuju na kretanja unutar ciljeva Strategije razvoja BiH i Strategije socijalnog uključivanja BiH:

**Sektor za koordinaciju
pripreme, monitoring
implementacije
i evaluaciju razvojnih
dokumenata i analizu
socijalne uključenosti**

Makroekonomska stabilnost

Negativni makroekonomski trendovi uzrokovani svjetskom ekonomskom krizom u 2009. uglavnom su u BiH zaustavljeni u 2010. godini, kada je prema procjenama DEP-a ostvaren skroman realni rast ekonomije od 0,5-1 %, čime je tek zaustavljen pad od 2,95 % iz prethodne godine.

Deflacija od 0,4 % iz 2009. zaustavljena je u 2010. godini. Rast potrošačkih cijena od 2,1 %, bio je praćen porastom novčane mase M2 od 7,4 %. Rast javnih prihoda od 5 % u 2010. godini nije bio praćen rastom rashoda (koji su skoro stagnirali), deficit opšte vlade je skoro prepolovljen u odnosu na prethodnu godinu. Privatna potrošnja je u 2010. ostvarila realan rast 1 – 3 %, unatoč smanjenju raspoloživog dohotka domaćinstava. Porast uvoza potrošačkih dobara od približno 5 %, praćen rastom proizvodnje trajnih potrošačkih dobara od 15 %, snažno ukazuju na mogući porast privatne potrošnje. Pad privatnih investicija od približno 20 %, koji je obilježio recesiju u 2009., nastavljen je nešto slabijim intenzitetom u 2010. godini. Smanjenje domaće privatne i javne štednje, te negativan priliv direktnih stranih ulaganja znatno su otežali finansiranje investicija. Pad domaćih investicija praćen padom uvoza kapitalnih dobara te pad novčanih

priliva iz inostranstva, otežavajuće finansiranje vanjskotrgovinskog deficita, znatno su oslabili uvozu tražnju i uvoz. Realni rast obima vanjske trgovine bio je znatno skromniji u odnosu na ostvareni nominalni rast.

Postoji trend relativnog zaostajanja BiH u odnosu na zemlje komparatore (EU 4). Umjesto sužavanja jaza u odnosu na komparatore, prema većini pokazatelja odvija se suprotan proces tj. povećava se jaz između BiH i zemalja komparatora.

Konkurentnost

Konkurentnost je temeljni izazov bh. ekonomije, najmanje konkurentne europske ekonomije. Sa zemljama Jugoistočne Europe BiH čini najmanje konkurentnu europsku regiju. Od svih tranzicijskih zemalja samo su Tadžikistan i Kirgistan manje konkurentni od BiH¹. Smanjenje inventivnosti u BiH opaža se od 2003. godine. Tokom prve trećine protekle dekade postojalo je povećanje inventivnosti, dok se u njenoj zadnjoj trećini jasno ispoljava smanjenje. Broj izvoznih proizvoda se od 2007. stalno smanjuje.

S ulaganjima u istraživanja i razvoj od, prema procjenama, 0,03 % bruto domaćeg proizvoda, sa 197 istraživača na milion stanovnika i s

oko 70 patenata godišnje, BiH ne može povećati udio visokotehnoloških proizvoda u izvozu, pa tako ni svoj udio od 0,03 % u svjetskom izvozu visokotehnoloških proizvoda.² Broj istraživača i tehničara na milion stanovnika u BiH u 2007. manji je od EU prosjeka za 14,9 puta (istraživači) i 15,5 puta (tehničari). Izvoz visoke tehnologije per capita iz BiH iznosi 20 US\$ per capita (2009) dok EU prosjek iznosi 1028 US\$.

Glavni bh. izvozni sektori imaju udjele u globalnom izvozu 0,15 – 0,75 %. Zauzimaju od 23. (aluminij) do 53. (metalne konstrukcije od željeza i čelika) mjesta na globalnoj listi izvoznih sektora. Od europskih zemalja manje razvijene lance vrijednosti imaju samo Srbija i Albanija.³ Turizam ostvaruje preko polovice priliva sektora usluga BiH, a za njegov daljnji razvoj nužno je povećati konkurentnost. Od europskih zemalja jedino je Moldavija manje konkurentna.⁴

BiH treba mapirati klastere i lance vrijednosti, razviti njihove trening centre i poduprijeti inovativne aktivnosti 40 glavnih izvoznih proizvoda. Ulaganja u istraživanja i razvoj treba povećati na minimalno 1 % budžeta. Prema lakoći poslovanja BiH ima iza sebe Kosovo i Ukrajinu od europskih zemalja, te Rusiju, Tadžikistan i Uzbekistan od tranzicijskih zemalja.⁵

**“Treba povećati ulaganja
u istraživanja i razvoj”**

1 Svjetski ekonomski forum (WEF) (2011.), Izvještaj o konkurentnosti 2011.–2012., Ženeva

2 Svjetska banka (2011.), Indikatori razvoja u svijetu, online baza podataka, pristupljeno 15. kolovoza

3 Svjetski ekonomski forum (WEF) (2011.), Izvještaj o konkurentnosti 2011.–2012., Ženeva

4 Svjetski ekonomski forum (WEF) (2011.), Izvještaj o konkurentnosti, turizam i putovanja 2011., Ženeva

5 Svjetska banka (2010), Izvještaj o poslovanju 2011. – Kako podstaći poduzetništvo, Vašington.

Zemlje komparatori:
- EU 27
- EU 4: Bugarska,
Rumunija, Mađarska i
Slovačka
- Makedonija i Hrvatska

Zapošljavanje

Unapređenje tržišta rada i povećanje zaposlenosti jedna je od centralnih tema u BiH već dugi niz godina, obzirom da zapošljavanje povećava bruto društveni proizvod i smanjuje siromaštvo.

Stopa zaposlenosti bilježi rast od 2006. do 2008. (29,7 % spram 33,6 %), a nakon toga pad u 2009. i 2010. godini (33,1 % i 32,5 %). Posebno je karakteristična spolna razlika u ovoj kategoriji koja je 2010. iznosila 42,1 % kod muškaraca i 23,3 % kod žena.⁶ Neusklađenost ponude i tražnje radne snage u BiH najbolje pokazuje dugoročna nezaposlenost. Visina stope dugoročne nezaposlenosti kreće se između četvrtine i petine radne snage, dok kod zemalja komparatora ne prelazi dvadesetinu radne snage. Mada se ukupan broj zaposlenih smanjuje, nekoliko sektora bilježi rast: pored javne uprave tu su finansijsko posredovanje, saobraćaj, skladištenje i veze, te snadbijevanje električnom energijom.⁷

Uz podršku osnivanju i razvoju malih i srednjih preduzeća, posebno za mlade i žene, putem povoljnijeg poslovnog okruženja za postojeće domaće i nove strane investitore, kao i putem razvoja socijalnog poduzetništva, može se doprinijeti povećanju stope zaposlenosti u Bosni i Hercegovini. Prema iskustvima Evropske unije, samo ono u

tržište rada može efikasno integrisati dugoročno nezaposlene i druge ranjive kategorije radno sposobne populacije, kojih je u Bosni i Hercegovini preko 80 % od ukupno nezaposlenih.

Održivi razvoj

Ulaganja u poljoprivredu i produktivnost sektora su niska, što uzrokuje i nisku konkurentnost i relativno visok vanjskotrgovinski deficit u sektoru hrane. Udio poljoprivrede u BDP-u BiH je relativno visok, no, tokom posljednje četiri godine kontinuirano se smanjuje. Veličina obradivog zemljišta per capita vrlo je niska, a stopa zaposlenosti u poljoprivredi među najvećim u Europi, što ukazuje na relativno nizak stupanj produktivnosti. Budući da su ulaganja u poljoprivredu veoma niska, posljedično se javljaju niska konkurentnost i relativno visoki vanjskotrgovinski deficiti u sektoru hrane.

Stanje okoliša u BiH je zabrinjavajuće, postojeće stanje rezultat je dugogodišnjeg utemeljenja ekonomskog razvoja na teškoj industriji i eksploataciji prirodnih resursa, ratne devastacije, nekontrolirane poslijeratne eksploatacije, korištenja zastarjele tehnologije, nedovoljno razvijenog zakonodavnog i regulatornog okvira, nedovoljne educiranosti o

važnosti racionalnog korištenja prirodnih bogatstava, poštovanju prirode i potrebe očuvanja čistog i nezagađenog okoliša za buduće generacije.

Povećanje energetske efikasnosti od iznimne je važnosti za BiH. Struktura potrošnje energije vrlo je nepovoljna, obzirom da glavnina potrošnje energije otpada na kućanstva, te je nužno razvijati programe energetske štednje objekata, aparata i slično, kako bi u roku od 7 do 10 godina bh. potrošnja energije kućanstava dostigla relativnu razinu zemalja članica EU.

Nužno je brže uvođenje e-zakonodavstva i regulative, kako bi se stvorio okvir za razvoj e-poslovanja. Budući da informaciono-komunikaciona infrastruktura predstavlja okosnicu fizičke infrastrukture suvremenog, postindustrijskog društva, najmanje što se može uraditi u njenom razvoju je uređenje e-zakonodavstva koje se sporije razvija i u odnosu na regiju.

Od posebne je važnosti nastaviti razvoj paneuropskog cestovnog koridora Vc. Izgradnja i modernizacija transportne infrastrukture (cestovne, zračne i željezničke) jedan je od temeljenih preduvjeta za reindustrijalizaciju privrede te razvoj turizma kao okosnice razvoja ekonomije.

“Podrška osnivanju malih i srednjih poduzeća će doprinijeti povećanju zaposlenosti u BiH”

⁶ Anketa o radnoj snazi (ARS) 2010., Agencija za statistiku BiH

⁷ Agencija za statistiku BiH, Mjesečni bilteni o zaposlenosti, nezaposlenosti i platama

Nalazi analiza socijalnog razvoja do 2010.

Sektor za koordinaciju pripreme, monitoring implementacije i evaluaciju razvojnih dokumenata i analizu socijalne uključenosti

Socijalna politika u funkciji zapošljavanja

BiH je u 2010. bolje pozicionirana nego u 2007. godini u sektoru socijalne politike u funkciji zapošljavanja. Uprkos tome je najgore pozicionirana zemlja, u poređenju s EU4 i EU 27. Udio socijalnih davanja u ukupnim budžetskim rashodima je rastao tokom perioda 2003. – 2009. godine. U oblasti socijalnih politika u BiH je postignut mali napredak u području socijalnog uključivanja i antidiskriminacije.

Položaj porodica sa djecom

U BiH ima 745.000 djece do 18 godina, što čini 21,6 % stanovništva.⁸ Od 1.054.613 domaćinstava 40,1 % čine bračni parovi s djecom, a 7,1 % samohrani roditelji sa djecom. Relativna stopa siromaštva djece u BiH niža je od EU-4 prosjeka, a najveća je kod domaćinstava s troje i više djece i iznosi 43,2 %⁹, dok socijalna pomoć porodicama sa djecom bilježi rast. Broj maloljetnika društveno neprihvatljivog ponašanja je u porastu. Nasilje u porodici je oblast koju treba unaprijediti u sistemskom praćenju.

Obrazovanje

Najznačajniji faktor koji povećava rizik od nezaposlenosti, siromaštva i socijalne isključenosti je nivo i kvalitet obrazovanja. BiH je ispod EU 4 prosjeka u stepenu pohađanja djece od četiri godine u predškolskom obrazovanju (za 84 indeksna poena) u 2009. godini. U 2010. godini 14,5 % osoba dobi od 18 do 24 godine ima najviše dva razreda srednje škole, a glede cjeloživotnog učenja BiH je u 2010. pozicionirana bolje od EU 4 prosjeka, kada je 2,1 % stanovništva dobi od 25 do 64 godine učestvovalo u nekom obliku obuke. Stopa upisa u srednje škole iznosi 76,2 %¹⁰, oko 54 % učenika srednju školu završi u redovnom roku, dok svega 24

% srednjoškolaca nastavlja školovanje na višim/visokim školama. Stopa upisa djece iz siromašnih porodica mnogo je niža u poređenju s “nesiromašnim” vršnjacima. Broj korisnika interneta u BiH tokom godina bilježi porast, 60 % domaćinstava ima pristup internetu, što je značajno iznad zemalja u regionu (npr. Albanija 12 %, Hrvatska 50 %, Rumunija 35 %).

Obrazovnu strukturu radno sposobnog stanovništva u zadnjim godinama prati povoljan trend, dakle smanjuje se broj sa osnovnom školom i niže, a povećava broj sa srednjom i visokom školom. Sa unapređenjem obrazovne strukture, smanjuje se i neaktivnost. Svjetska banka procjenjuje da postotak emigracije visoko obrazovanih iz BiH iznosi 23,9 %, a ljekara 11,1 %, po čemu BiH i po odlivu pameti zauzima jedno od vodećih mjesta u Evropi i svijetu.¹¹

Zdravstvena zaštita

Poboljšanje zdravstvene zaštite ključna je determinanta unapređenja životnog standarda ranjivih grupa. Očekivani životni vijek pri rođenju povećava se za oba spola u BiH, za žene je dostigao 78,78 godina, a muškarce 74,06 godina. Stopa dojeničke smrtnosti se smanjuje, i to sa 7,5/1000 živorođenih (2006.) na 5,9 u 2010. Opća stopa mortaliteta u BiH u 2010. iznosila je 9,1 promila¹² – veća je od stope u 2006. kada je iznosila 8,6 na 1.000 stanovnika.¹³ Potrošnja za zdravstvo po glavi stanovnika u BiH iznosi 867 (u PPP/USD) i znatno je niža od prosjeka EU-27 (2.877,9 USD) u 2008. godini. Potrošnja na zdravstvo u 2009. godini je iznosila 10,9 % BDP i posmatrano po udjelu u BDP je viša u BiH u odnosu na EU-27 (9,01 % BDP) u 2008. godini. Pokrivenost stanovništva zdravstvenim osiguranjem¹⁴ u 2010. je 84,55 %.

Penziona politika

Starija populacija (65+) čini oko 15% stanovništva BiH, ovaj udio se povećava, iznosio je 13,7 % 2005., a procjenjuje se da će 2015. iznositi 16,3 %.¹⁵ Penzioneri u BiH čine 12,5 % ukupne populacije, odnosno ima preko 500.000 korisnika penzionih prava. Odnos broja zaposlenih prema broju penzionera u 2010. je iznosio 1,2:1. Udio penzija u BDP-u raste, prema proračunu DEP-a u 2010. je porastao sa 7,5 % na 8,3 % i predstavlja najveću stavku u sklopu izdvajanja za socijalnu zaštitu. U poređenju sa zemljama EU-27, udio BDP-a za penzije u BiH je niži, a u odnosu na zemlje komparatore je viši, izuzev za Mađarsku.

Prosječna plata u BiH u periodu 2007. – 2009. porasla je sa 645 KM na 790 KM, dok je prosječna penzija porasla s 263 KM na 336 KM. U periodu 2007. – 2009. prosječna penzija bila je više nego dvostruko niža od prosječne plate. Veliki broj penzionera je siromašan ili pripada grupi stanovništva u riziku od siromaštva.

Osobe s invaliditetom

Procjenjuje se da čak 10 % stanovnika BiH ima neke oblike invalidnosti, a 30 % ukupnog stanovništva je pogođeno posljedicama invalidnosti. Pritom je većina ovih osoba izložena izolaciji zbog stereotipa. Siromaštvo i nezaposlenost najviše pogađaju osobe s invaliditetom, a i oni koji su zaposleni najčešće su na minimalnim primanjima. U poređenju s ostatkom populacije, osobe s invaliditetom imaju niži nivo obrazovanja. Finansiranje mjera socijalne sigurnosti u oblasti invalidnosti u BiH je ispod evropskog prosjeka i prosjeka u regionu, a izdvajanja za boračko-invalididsku zaštitu čine dvije trećine ukupnih socijalnih davanja.

“Obrazovnu strukturu radno sposobnog stanovništva prati povoljan trend”

⁸ Ankete o radnoj snazi 2010 i APD 2007.

⁹ APD 2007.

¹⁰ MICS

¹¹ Svjetska banka, Knjiga migracija i doznaka, 2011.

¹² Agencija za statistiku BiH, Demografija 2010.

¹³ Agencija za statistiku BiH, Demografija 2006.

¹⁴ Podaci DEP-a

¹⁵ Podaci UNDP-a u Bosni i Hercegovini

Izrada Ekonomsko-fiskalnog programa

DEP partner Evropskoj komisiji u organizaciji radionice

decembar 2011.

Direkcija za ekonomsko planiranje BiH je bila suorganizator radionice o izradi Ekonomsko-fiskalnog programa na kojoj su evropski ekonomski stručnjaci u ovoj oblasti prezentirali iskustva drugih zemalja u pripremi programa, u kontekstu obaveza zemalja koje žele postati kandidati za članstvo u Evropsku uniju.

Institucije Bosne i Hercegovine imaju zadatak izrade Ekonomsko-fiskalnog programa za 2012. godinu, koji dostavljaju zemlje koje još uvijek nemaju status

kandidata za članstvo u Evropskoj uniji, a obavezne su ga dostaviti tokom januara 2012. godine. Ekonomsko-fiskalni program smatra se pripremom za izradu Predpristupnog ekonomskog programa, koji izrađuju zemlje kandidati za članstvo u EU.

Vijeće ministara BiH donijelo je zaključak o imenovanju Direkcije za ekonomsko planiranje BiH za koordinatora procesa pripreme ovog Ekonomsko-fiskalnog programa, što zahtijeva kontakt sa dvadeset različitih

institucija. Tim Direkcije sačinio je Plan aktivnosti za izradu Ekonomsko-fiskalnog programa za 2012. godinu (EPF 2012.), obuhvata konkretne aktivnosti koje je potrebno poduzeti poštujući navedene rokove. U planu su također navedene nadležne institucije – autori priloga, prema sadržaju EFP 2012., kao i institucije – koautori priloga.

Radionica predstavlja vid tehničke pomoći Evropske komisije putem Instrumenta savjetodavne podrške i razmjene informacija (TAIEX).

Izrada Ekonomsko-fiskalnog programa, radionica

Izvještaj o razvoju BiH - usaglašavanje nalaza analiza

Organizovan niz radionica

oktobar-novembar 2011.

Direkcija je organizovala niz radionica na kojima su predstavljeni i diskutovani nalazi analiza ekonomskog i socijalnog napretka, sadržani u nacrtu Izvještaja o razvoju BiH za 2010. godinu. Tokom svake od radionica predstavljeni su tekstovi koji se odnose na pojedine ciljeve Strategije razvoja BiH i Strategije socijalnog uključivanja BiH: Makroekonomska stabilnost, Konkurentnost, Zapošljavanje, Održivi razvoj i Socijalno uključivanje. Izvještaj o razvoju zasnovan je na dostupnim prikupljenim podacima koji prikazuju stepen napretka Bosne i Hercegovine u području zacrtanih ciljeva razvoja,

uključujući podatke koje su dostavile državne institucije, a koji se odnose na stepen implementacije aktivnosti planiranih razvojnim strategijama.

Ocjena napretka zasnovana je na analizi progressa na nivou indikatora, kao i ocjeni realizacije aktivnosti definisanih akcionim planovima.

Učesnici su bili predstavnici ministarstava Vijeća ministara i agencija na državnom nivou, koji su dostavljali podatke vezane za napredak Bosne i Hercegovine. Tokom radionica, svaki predstavnik za područje rada institucije koju predstavlja dao je komentar na nacrt teksta Izvještaja.

Radionicama su prisustvovali i predstavnici koordinatora strateškog planiranja za nivo entiteta/BD radi daljeg sprovođenja izvještavanja, te konzistentnosti cijelog procesa.

Svi učesnici generalno su pohvalili koncept Izvještaja, koji je rađen u sklopu aktivnosti Projekta tehničke pomoći koji je finansirala Austrijska razvojna agencija.

Realizaciju radionica podržale su Organizacija UN-a u BiH i Austrijska razvojna agencija finansiranjem radionica, odnosno angažmanom međunarodnih i domaćih stručnjaka s iskustvom u ovoj oblasti.

Izrada izvještaja o razvoju- cilj Održivi razvoj, radionica

**Direkcija za
ekonomsko planiranje
BiH**

**Saliha Udžvarlića 1
71000 Sarajevo
BiH**

**TELEFON:
(033) 650 842**

**FAX:
(033) 650 845**

**E-MAIL:
info@dep.gov.ba**

**WEB:
www.dep.gov.ba**

Razvoj institucionalnih kapaciteta DEP-a

Interne radionice

oktobar-decembar 2011.

Jačanje institucionalnih kapaciteta je područje u kojem Direkcija, odnosno Sektor za zajedničke i opće poslove, kontinuirano djeluje, između ostalog, u cilju poboljšanja unutarnje organizacije i kvalitete rada svih uposlenika. U tu svrhu je putem projekta tehničke pomoći koji finansira Austrijska razvojna agencija angažovan stručnjak za ljudske resurse, Damir Sertić, koji je pomogao u izradi Vodiča za procjenu rada državnih službenika Direkcije za ekonomsko planiranje. Vodič će poslužiti uposlenicima Direkcije za ekonomsko planiranje da

dosljedno sprovode novi Pravilnik o procjeni učinka rada državnih službenika koji je usvojilo Vijeće ministara, a koji će se primjenjivati od 2012. godine.

Fer procjena učinka rada, koja uključuje poslovnu kulturu ponašanja, daje priliku i osnovu rukovoditeljima da unaprijede izuzetno uspješne ili otpuste one službenike koji ne žele prihvatiti postavljene standarde, odnosno sugestije za potrebno poboljšanje rada. Dalje, dokument sa procjenom je osnova za otvoreni dijalog uposlenika i rukovoditelja o sveukupnom radu, rezultatima, uspjesima,

nedostacima, i doprinijet će građenju boljih međusobnih odnosa i povjerenja između uposlenika i rukovoditelja. Veoma značajno u cijelom procesu koji podrazumijeva komunikaciju tokom svakodnevnog rada, je da sve kritike budu usmjerene ka profesionalnom učinku i ponašanju uposlenika. Navedeni kriteriji su sadržani u Vodiču, proizvodu rada u koji su bili uključeni svi uposlenici Direkcije učešćem u dvodnevnoj radionici tokom koje su davali prijedloge za sadržaj, a u konačnici i u jednodnevnoj radionici tokom koje je prezentiran sadržaj Vodiča.

O Direkciji za ekonomsko planiranje Bosne i Hercegovine

Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, osnovana je u septembru 2006. godine, uredbom Vijeća ministara.

Osnovni mandat Direkcije je da prati i planira sveobuhvatan društveno-ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine.

Direkcija je dio tima Bosne i Hercegovine koji priprema platformu za pregovore i pristup zemlje Evropskoj uniji.